

## POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

**Název práce:** Chyby v pravopisu a písemné varianty v českých italianismech

**Diplomantka:** Adéla Srubjanová

**Pracoviště:** Ústav romanistiky FF JU v Českých Budějovicích

**Vedoucí práce:** dott. Fabio Ripamonti, Ph.D.

**Rozsah:** 76 stran vč. bibliografie

V předkládané bakalářské práci si autorka stanovila za cíl analyzovat pravopisné varianty vzorku 24 italianismů v češtině a pátrat po důvodech této ortografické variantnosti, které mohou být buďto projevem adaptačního procesu, anebo chybou různého druhu.

V teoretické části práce (kap. 1.-4.) se zabývala konceptem jazykové chyby v italštině (kap. 4), procesem adaptace výpůjček (kap. 2.8-2.10), klasifikací výpůjček (kap. 2.1-2.2 a kap. 2.7), vývojem českého pravopisu (kap. 1 a kap. 3) a uvedla příklady českých výpůjček z různých jazyků (kap. 2.3-2.4) vč. internacionalismů (kap. 2.5). Z tohoto stručného výčtu traktovaných témat s uvedením příslušných kapitol práce je zřejmé, že teoretická část pokrývá všechna zásadní témata dané BP, ale je značně chaotická a nepřehledná. O poznání zdařilejší je část empirická, pro kterou autorka našla vzorek 24 italianismů z oblasti gastronomie. Data čerpala z jídelních lístků a podobných autentických textů (které F. Čermák řadí mezi efeméra), jejich pravopisné varianty ověřovala také na korpusech Syn2010 a Syn2015 a případné kodifikované varianty kontrolovala v českých slovnících. Při analýze dat správně určovala adaptované a neadaptované formy a většinou i korektně dokázala identifikovat varianty, které jsou projevem ortografické adaptace (např. *-gne > -ně*) a varianty, které jsou projevem „chyby“ (např. nadbytečné zdvojení konsonant – viz závěry s. 66). Deklarovaný cíl tak autorka práce splnila.

V následujících odstavcích bych rád poukázal na některé konkrétní diskutabilní rysy práce, které by se mohly stát předmětem rozpravy u obhajoby.

Na prvním místě je třeba zmínit některé **teoretické koncepty**, s nimiž autorka pracuje: (1) Dělení výpůjček na „nutné“ a „luxusní“ je charakteristické pro starší puristické přístupy v lingvistice, přičemž kritéria pro rozdělení materiálu do té či oné kategorie jsou vždy do značné míry arbitrární. Modernější deskriptivní a zejm. funkční přístupy obvykle uznávají, že vše, co mluvčí užívají, je nějakým způsobem potřebné, protože to plní určitou funkci. To se nakonec ukázalo jak v části teoretické (s. 11-12), kde kritéria dělení nejsou jasně stanovena, tak v části empirické, kde autorka nakonec dochází k legitimnímu závěru, že všechny analyzované výpůjčky lze charakterizovat jako „nutné“ (s čímž by patrně puristicky naladěný lingvista nesouhlasil). (2) V teoretické části dále autorka nedává do souvislosti koncept jazykové *chyby* s konceptem *adaptace*, činí tak až v praktických analýzách. Dal by se vztah těchto klíčových konceptů nějak charakterizovat? (3) Pro celou teoretickou část je charakteristický jistý chaos v jazykových plánech a zejména směšování rysů ortografických a fonetických. Např. *správné použití souhlásek* není chyba ortografická, ale fonetická (s. 31), *použití slova v nevhodném nebo zkresleném významu* řadí autorka k chybám lexikálním, ačkoli jde o totéž, co popisuje u chyby „sémantické“ (s. 31-32). Českou „čárku“ nad písmeny označujícími samohlásky popisuje autorka jako „přízvuk“, ačkoli má tento grafický znak v češtině jinou funkci (s. 43, 50, aj.). Nejasný je koncept chyby „gramatické“ ve vztahu k chybě „morfologické“ a „syntaktické“ – popis na s. 31 (kap. 4.1.1.) je úplně zmatený.

Druhým bodem k diskusi je práce se sekundárními prameny. Z hlediska výběru by prameny měly být relevantní a aktuální, čehož se někdy autorka drží, bohužel ale ne vždy důsledně. Pak se např. stane, že spojuje přelom 18. a 19. století s krizí feudalismu a nástupem kapitalismu (s. 8-9) – pramen informace zde není uveden, ale evidentně jde o politicky tendenční marxistickou periodizaci dějin, jaká se objevovala běžně před rokem 1989. Podobně webové stránky <http://www.ocestine.cz/> nejsou spolehlivým pramenem odborných informací, což měla autorka rozpoznat – na s. 33 s odkazem na tento pramen např. tvrdí, že v češtině se užívá zdvojených souhlásek u slov složených jako např. *jednostranný*, *hrubozrný*, *rovnoramenný* a *tenkostěnný* (vedle jiných, jako *půllitr*, *dvojjazyčný*) což by zasloužilo komentář a revizi. Pokud jde o výpůjčky z francouzštiny, němčiny a latiny (s. 13-14), proč autorka neodkazuje na nejnovější studie v Novém encyklopedickém slovníku češtiny, ačkoli na jiných místech práce takové odkazy má?

Třetím – a bohužel ne nejméně důležitým – bodem je řada formulačních nedostatků a nepřesností, které na mnoha místech teoretické části vedou k tvrzením věcně nesprávným nebo nesmyslným. Pro ilustraci uvedu několik příkladů:

1) *Přestože národní obrození cílilo silně proti němčině, prosazovalo vlivy i jiných slovanských jazyků, hlavně polštiny či právě němčiny* (s. 8) – němčina je slovanským jazykem? Byli obrozenci pro posílení, nebo naopak pro oslabení vlivu němčiny?

2) Co jsou *slova cizích reálií* (s. 10)?

3) Co jsou *obecná slova*? (s. 11 - *Cizí názvy nejsou většinou zatíženy ani dalšími vedlejšími významy oproti slovům domácím. Na rozdíl od slov obecných nemají většinou tato slova domácí ekvivalenty jako např. case-law nebo gender studies.*)

4) Co je to *vyloučení nesprávných spojení*? (s. 11 - *Přínosem těchto přejímek je např. možnost tvořit odvozeniny či výhodnost jejich jednoznačnosti a vyloučení nesprávných spojení.*)

5) Co znamená: *Čeština si nejčastěji vypůjčovala slova z jihu, jihozápadu a západu.* (s. 12)?

6) Co znamená: *Italština hraje důležitou roli jako zdroj k obnově asi třiceti jazyků z evropských, severozápadních afrických a blízkovýchodních zemí. Pro některé z těchto jazyků (a jejich části) je italština dokonce pokládána za nejdůležitější zdroj obnovy vnějšího jazyka* (s. 14).

7) Co znamená: *Většina italianismů jsou názvy jako např. pizza, což je italianismus všeobecně rozšířený, ale vypůjčují se také slovesa* (s. 15)

8) Co znamená: *Přejímají se také další části řeči* (s. 15)

9) Co znamená, že podstatná jména mají *sklon k deklinaci*? (s. 23)

10) Název kapitoly 2.8. (*Adaptace výpůjček pravopisných a výslovnostních*) sugeruje, že řeč bude o tom, zda daná výpůjčka přešla do češtiny v podobě primárně mluvené či psané. Tento problém však autorka neřeší (což je škoda) a píše o pravopisné a výslovnostní adaptaci.

11) Kuriózní je formulace: *Sémantické procesy jsou tak většinou spojeny s významovými posuny, což znamená, že slovo, které má opravdový italský tvar po přejetí do druhého jazyka nabije nového významu* (s. 26)

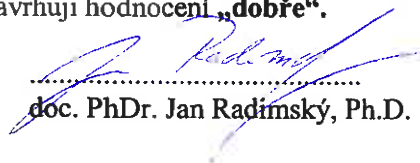
12) Neméně kuriózní je fakt, že místo standardního lingvistického termínu *syntax* (s.f.) autorka užívá dubletní tvar *syntaxe* (s.f., např. s. 31, 32). Obě slova v češtině existují, ale podle nejnovějších Pravidel českého pravopisu (<http://prirucka.ujc.cas.cz/>) má autorkou užívaný tvar jiný význam.

Pokud jde o empirickou část práce, zajímalo by mne, co vedlo autorku k výběru lexému *quattro* do vzorku (s. 57). Skutečně jde o vypůjčenou číslovku, nebo spíše součást tzv. citátových slov typu *quattro formaggi, quattro stagioni*, apod.?

Po formální stránce splňuje překládaná práce předpoklady. Jen strukturace textu do kapitol by v prvních čtyřech kapitolách zasloužila důkladnou revizi tak, aby bylo členění racionální.

#### Závěr:

Předkládanou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „dobře“.

  
doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

V Českých Budějovicích, dne 29. května 2018